

Strategi
Program
Handlingsplan

Kulturstrategi 2027 - 2030

En strategi beslutas normalt av kommunfullmäktige och innehåller ett eller flera uppdrag om insatser till en eller flera nämnder.

Strategin aktualitetsprövas efter att kommunfullmäktige gett uppdraget till förvaltningen.

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Beslutsdatum inkl. ev. §: "[Skriv text här]"

Dokumentansvarig: Bildningsnämnden

Dokumentet gäller för: Mörbylånga kommun

Dokumentet gäller från och med: 2027-01-01

Dokumentet gäller till och med: 2030-12-31

Ev. dokumentkoppling: Biblioteksstrategi, Skolkulturplan,
Skolbiblioteksplan, Utvecklings- och
förvaltningsplan för världsarvet Södra
Ölands odlingslandskap, Konstpolicy

Dnr: BN 2025/000117-

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund och syfte	4
1.2 Strategins roll i kommunens styrmodell	4
1.3 Genomförande och uppföljning	5
2. Utgångspunkter	5
2.1 Globala trender.....	6
2.2 Regionalt perspektiv	6
2.3 Lokala förutsättningar	7
2.4 Avgränsningar.....	8
3. Målbild och mål för 2027-2030.....	8
3.1 Målbild 2030	8
3.2 Övergripande mål - 2030	8
4. Strategiska mål för att stärka förutsättningarna för arbetet med konst, kultur och kulturarv i Mörbylånga kommun.	9
4.1 Strategi 1: Lokaler.....	9
4.2 Strategi 2: Föreningar.....	9
4.3 Strategi 3: Kulturarv och kulturmiljöer	9
4.4 Strategi 4: Stöd till kulturutövare	10
4.5 Strategi 5: Verksamhetsövergripande samverkan inom Mörbylånga kommun.....	10

I. Inledning

Kulturens betydelse för ett samhälles utveckling är inget nytt, utan konstaterades redan under antiken, och i princip under samtliga paradigmskiften sedan dess. Vad som däremot periodvis har debatterats är om dess existensberättigande måste hänga samman med betydelsen för samhällsutvecklingen och/eller den ekonomiska tillväxten, eller om det borde satsas på kultur för att det får oss att må bra.

För personer som menar att den ekonomiska tillväxten är den enda riktiga tillväxten har det senare argumentet ofta varit svårgreppbart. Med de senare årens ökade förståelse för vad en den psykiska ohälsan kostar samhället har det varit lättare för de två grupperna att mötas.

Kulturen bidrar till att stärka kommuninvånarnas identitet och samhörighet. Genom att bevara och utveckla lokala traditioner, mötesplatser och kulturella aktiviteter skapas en starkare känsla av tillhörighet och stolthet över bygden. Kultur kan också fungera som en mötesplats mellan generationer, inflyttade och etablerade invånare, vilket stärker den sociala sammanhållningen.

För Mörbylånga är kultur en viktig faktor för attraktivitet. Ett levande kulturliv gör kommunen mer attraktiv att bo och verka i, vilket kan bidra till inflyttning, kompetensförsörjning och långsiktig hållbar utveckling. Forskning visar att människor ofta väljer bostadsort utifrån både praktiska faktorer och möjligheten till ett rikt socialt och kulturellt liv.

Kulturen är att ses som en investering i både lokal utveckling och livskvalitet. Direkt bidrar kultur till besöksnäringen genom att locka turister till Ölands kulturarv, konstliv, evenemang och lokala traditioner. Detta skapar arbetstillfällen och stärker det lokala näringslivet inom exempelvis handel, restaurang och besökservice.

Kultur blir därmed ett verktyg för både lokal tillväxt och ett hållbart samhälle. Folkhälsomyndigheten sammanställde 2024 en stor mängd vetenskaplig litteratur som redogör för kulturens betydelse för hälsa och välbefinnande. Inte särskilt förvånande konstateras i sammanställningen att betydelsen är mycket stor, och att hälsofördelarna infinner sig både hos aktiva utövare och hos kulturkonsumenterna.¹

I.1 Bakgrund och syfte

Syftet med den här strategin är att peka ut en färdriktning som ligger i linje med de övergripande målen och går i takt med den befolkningsprognos som Mörbylånga kommun arbetar efter i övrig samhällsutveckling. Den ska också vara vägledande för framtida investeringar och politiska beslut samt innehålla mål för verksamheten som ska följas upp.

Den tidigare kulturstrategin hade ett tioårsperspektiv, 2016-2025, vilket å ena sidan skapade arbetsro och långsiktighet, men samtidigt tillförde en utmaning genom att sträcka sig över tre mandatperioder. I Mörbylånga kommuns nuvarande styrmodell är det önskvärt att strategier begränsar sig till en mandatperiod.

I.2 Strategins roll i kommunens styrmodell

Strategin kopplar an till Mörbylånga kommuns vision – Vi skapar växtkraft och livskvalitet – och dess tre övergripande mål.

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/k/kulturens-betydelse-for-halsa-och-valbefinnande-/?pub=131830>

Samhällsutvecklingen ska vara hållbar och tillväxtskapande.

Genom att kulturfrågor får en tydlig plats i utvecklingen av Mörbylånga kommun och föreningslivet är en naturlig samarbetspart för utvecklande av nya arenor och aktiviteter, skapas en attraktiv plats för boende och besökare nu och i framtiden.

Uppväxt- och levnadsvillkoren ska vara gynnsamma.

För att nå detta mål krävs ett starkt föreningsliv som erbjuder aktiviteter för alla åldrar och målgrupper, ett väl utbyggt utbud av mötesplatser och arenor där kulturen har en naturlig plats. Det bör finnas plats för såväl kommundrivna aktiviteter som huvudsakligen utgörs av kulturskola, som av aktiviteter och utbud med det inhemska föreningslivet som avsändare oavsett vem/vilka som står för innehållet. Tillgång till en meningsfull fritid ska finnas inom räckhåll för invånare och besökare.

Kommunen ska vara en robust organisation rustad för framtiden.

En robust kommun behöver ett väl utvecklat samarbete med civilsamhälle, där föreningslivet spelar en viktig roll. När kompetensförsörjningen blir ett problem för kommunen, kommer föreningslivet vara en möjlig samarbetspart i frågor som kommunen inte kan lösa på egen hand, till exempel via IOP-avtal.²

1.3 Genomförande och uppföljning

Ansvar för genomförandet och uppföljningen av Kulturstrategin ligger hos bildningsnämnden.

Verksamheten för kultur, fritidsgårdar, förebyggande arbete och folkhälsa har ett övergripande uppdrag att i samverkan med kommunen övriga verksamheter samordna aktiviteterna som bidrar till strategins genomförande. Verksamheten för kultur, fritidsgårdar, förebyggande arbete och folkhälsa ansvarar också för att strategin följs upp.

2. Utgångspunkter

För att kunna erbjuda en så vid palett av aktiviteter och upplevelser som möjligt inom kulturområdet till besökare och boende behövs en samverkan mellan kommunens olika verksamheter, föreningslivet, näringslivet och andra aktörer; lokala, regionala, statliga och internationella.

Dagens utbud ligger på en god nivå, men bredden begränsas fortfarande av bristen på resurser, såväl personella som lokalmässiga, inom vissa områden. Mörbylånga kommun erbjuder två dedikerade utställningsytor, på biblioteket i Färjestaden och Kamerala villan i Mörbylånga, där den senare hyrs mot en begränsad kostnad, och den förstnämnda lånas utan kostnad. Båda bokas i kommunens boknings- och bidragssystem, och är ofta uppbokade lång tid i förväg, i synnerhet de mer attraktiva perioderna under året med hög andel besökare. I tillägg till de två kommunalägda utställningsytorna bedrivs ett flertal privata utställningsytor och gallerier utspridda i hela kommunens geografiska yta.

För sceniska framställningar erbjuder Mörbylånga kommun några platser, där de tre folkbiblioteken utgör en bas, för det mindre publikantalet. De kompletteras med Ladan i Färjestaden och Skansenskolans aula i Mörbylånga. Den senare huserar även en föreningsdriven biograf som utgör ett samhällsviktigt utbud. Till dessa kommunägda scener kommer åtskilliga hembygds- och bygdegårdar där de flesta har en scen, men där övrig interiör i form av ljus, ljud och möblering varierar.

De aktiviteter som Mörbylånga kommun erbjuder sina invånare vänder sig i huvudsak till barn och unga. Våra förskolor och skolor erbjuder naturligtvis ett

² Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en överenskommelse om samverkan mellan offentlig och idéburen sektor i syfte att uppnå ett visst allmännyttigt samhälleligt mål.

kulturellt innehåll i enlighet med gällande läroplaner. Region Kalmar län erbjuder stöd till kulturreSOR, vilka ska ske med ordinarie linjelagd busstrafik, och därför begränsas för delar av kommunens geografiska yta, vars linjelagda busstrafik är infrekvent.

För boende på våra särskilda boenden och LSS-bonden säkerställer personalen med stöd av kollegor på exempelvis bibliotek och kulturskola, samt ett antal engagerade lokala akter att det finns ett aktivitetsutbud med ett kulturellt innehåll.

Våra folkbibliotek erbjuder mängder av aktiviteter riktade till barn och unga, men även författarbesök och liknande riktat mot en vuxen publik.

Vår kulturskola är en såväl viktig som populär verksamhet, med lika många barn och unga i kö, som det antal som deltar i undervisningen, både i olika gruppaktiviteter som i enskild undervisning i olika instrument. För att tillgodose det behov som kön utgör, behövs både fler pedagoger och fler verksamhetsanpassade lokaler.

Till detta kommer den befolkningsökning vi har vant oss vid de senare åren. Även om den, enligt nuvarande prognos, kommer att plana ut inom några år, kommer det att dröja ett tiotal år innan minskningen av barnantalet kan antas få påverkan på antalet barn i kö till kulturskolan..

2.1 Globala trender

Ett antal globala trender har beröring med Kulturstrategin.

- Äkthet som valuta – i en värld av deepfakes blir det som bevisligen är skapat av en mänsklig hand extremt värdefullt.
- Fysiska mötesplatser – galleribesök och workshops i verkliga livet värderas högre som en paus från digitalt brus.
- Återförankring och ”kulturellt arv” – i tider av geopolitisk oro och global osäkerhet söker sig människor till trygghet i det bekanta och lokala.

2.2 Regionalt perspektiv

Den regionala utvecklingsstrategin för Kalmar län, Klimat att växa i, Kalmar län – med utblick mot 2040, betonar den betydelse som vårt kulturarv har för attraktiviteten som vårt län och kanske framför allt Öland besitter för såväl boende som besökare. ”I länets landsbygder finns dessutom ett stort fritidsutbud, aktivt föreningsliv och ett rikt och vitalt konst- och kulturliv året om.” ”Ett tillgängligt kulturutbud och en meningsfull fritid är grundläggande för att främja en rättvis och jämlik samhällsutveckling där alla har möjlighet att trivas och utvecklas.”

”För att nå olika målgrupper behöver kultur- och fritidsaktiviteter anpassas efter olika intressen och behov. Genom att investera i kultur och ge förutsättningar för en meningsfull fritid skapas ett samhälle där alla har möjlighet att delta, utvecklas och må bra.” Vidare anges att ett varierat och livskraftigt kulturliv och civilsamhälle skapar förutsättningar för social sammanhållning, gemenskap och demokratiska samtal.³

Region Kalmar läns kulturplan 2025-2028 fokuserar på fyra kulturpolitiska prioriteringar:

- Kultur i hela länet med bredd och spets

³ chrome-extension://efaidnbmnmbpajpcglclefindmkaj/https://utveckling.regionkalmar.se/globalassets/regional-utvecklingsstrategi/regional_utvecklingsstrategi_kalmar_lan_2026_beslutad.pdf

- Barns rätt till kultur
- Stärka kulturskaparnas villkor
- Främja kulturens roll för regional hållbar samhällsutveckling.

Den regionala kulturplanen agerar brygga mellan de nationella kulturpolitiska målen, kultursamverkansmodellen och det arbete som regionens tolv kommuner utför inom det kulturfrämjande området. Här tydliggörs hur Region Kalmar län arbetar med att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen, och var deras fokus ligger i arbetet med att stötta de tolv kommunerna i länet.⁴

2.3 Lokala förutsättningar

Den kulturella bredd och mängden professionella aktörer som bor och verkar i Mörbylånga kommun är svårmatchad. Ölandsbron gör det enkelt även för besökare från när och fjärran att delta i allt som arrangeras här, även för spontana utflykter. Mörbylånga är också en av de få kommuner i Sverige där inflyttningen har varit stabil över tid, vilket skapar ett stabilt publik/kundunderlag, men också ett ständigt inflöde av nya kreativa tankar och inspiration.

Den stigande medelåldern hos Mörbylånga kommuns befolkning, gör att föryngringen hos såväl kunder/publik som hos utövare är med något enstaka undantag stagnant. Utformningen på Mörbylånga kommuns geografi skapar avståndsutmaningar, där den bristande turtätheten i kollektivtrafiken utgör en bidragande orsak till svårigheter att, på ett hållbart sätt, ta del av vad kulturaktörerna erbjuder.

2.3.1 Mörbylånga kommuns styrkor

- Mörbylånga kommun är en tillväxtkommun.
- Närheten till kulturarvsmiljöer, i synnerhet världsarvet Södra Ölands odlingslandskap.
- Ett brett föreningsliv, som erbjuder meningsfulla fritidssysselsättningar för invånare av alla åldrar och samhällsklasser. Deltagande i föreningsliv är bland de högsta i länet.
- Aktiva och engagerade seniorer.

2.3.2 Mörbylånga kommuns utmaningar

- Mörbylånga kommun växer förvisso, men inte geografiskt jämnt över kommunen, utan främst i anslutning till brofästet, med ett avtagande mönster ju längre ifrån Ölandsbrons anslutningspunkt som man kommer.
- Det finns ett stort behov av mötesplatser för delaktighet och gemenskap. Behovet finns i alla åldrar och kommer att öka än mer bland seniorer enligt den demografiska befolkningsprognosen. Tillgången till kommunala samlingslokaler i Färjestaden har minskat de senaste åren.
- Att kunna prioritera investeringar i lokaler för kulturutövande, oavsett konstform, genom att påvisa en indirekt vinning såväl ekonomisk som i minskad psykisk ohälsa.
- Det finns tecken på att det ideella engagemanget inom föreningsrörelsen har minskat över tid. Fortsätter den trenden finns en risk att föreningsdemokratin och gemenskapen urholkas. Många föreningar har

⁴ <https://utveckling.regionkalmar.se/utvecklingsomraden/kultur/regional-kultur/>

redan stora utmaningar med föryngring, vilket på sikt kan leda till att det föreningsdrivna kulturutövandet dör ut.

2.4 Avgränsningar

Inom kulturområdet sorterar utöver konsten och allmänculturen även kulturskolan, biblioteken och våra kulturarv i form av Eketorps borg och Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap. Samtliga dessa områden har egna strategiska dokument, som styr riktningen på deras utveckling. I Kulturstrategin kommer enbart finnas beskrivningar på lämpliga samverkansmodeller med de nämnda områdena.

3. Målbild och mål för 2027-2030

3.1 Målbild 2030

Mörbylånga kommun är fortsatt en attraktiv plats att bo och verka på. Vi har ett starkt, levande och hållbart kulturliv där livskraftiga och motståndskraftiga kulturföreningar, kulturutövare och ideella krafter samverkar för att skapa ett rikt kulturutbud för invånare och besökare året om.

Våra internationellt erkända utbildningsinstitutioner, Capellagården och Ölands folkhögskola, lockar allt fler elever med en bred kulturell bakgrund och det finns goda förutsättningar för eleverna att fortsätta leva och verka i kommunen efter avslutade studier.

Kulturaktiviteterna har blivit ett lika självklart val, för barn och unga, att ägna sig åt efter skolan, som idrott. Bredden i utbudet som erbjuds skapar förutsättningar för att allt fler barn och unga finner en plats där de känner sig hemma, och kan utvecklas, vilket leder till att den psykiska ohälsan minskar.

Kulturaktörerna verkar i ett öppet och tillitsfullt ekosystem där kunskap, erfarenheter, nätverk och målgrupper delas. Genom samarbete och gemensamma initiativ skapas synergier som stärker både enskilda verksamheter och kulturlivet som helhet. Föreningar och aktörer ser varandra som resurser och möjliggörare, och tar gemensamt ansvar för kulturens utveckling på södra Öland.

Kommunens roll är att vara en långsiktig möjliggörare och samverkanspart genom att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler, skapa forum för dialog och erfarenhetsutbyte samt erbjuda relevanta och tillgängliga stödformer. Där det är tillämpligt utvecklas långsiktiga samarbeten genom idéburna offentliga partnerskap (IOP) och andra samverkansformer som stärker kulturens samhällsnytta och hållbarhet.

Tillsammans skapar vi ett inkluderande, motståndskraftigt och utvecklingsinriktat kulturliv där samverkan, delade resurser och gemensamma ambitioner bidrar till södra Ölands attraktivitet, identitet och livskvalitet.

3.2 Övergripande mål - 2030

I Mörbylånga kommun tillgången till och möjligheten att delta i kulturella aktiviteter en självklar rättighet för alla, oavsett ålder, kön, etnicitet, socioekonomisk bakgrund, funktionsförmåga eller kulturell tillhörighet. Genom samverkan med föreningar och andra aktörer inom kulturella och kreativa branscher skapas en inkluderande, trygg och mångfacetterad miljö för alla att utöva och/eller ta del av ett rikt och brett kulturliv.

4. Strategiska mål för att stärka förutsättningarna för arbetet med konst, kultur och kulturarv i Mörbylånga kommun.

4.1 Strategi 1: Lokaler

Mörbylånga kommun erbjuder anpassade lokaler för ett brett utövande av olika sorters kulturinriktningar, ibland av egen kraft, och ibland i samverkan med andra fastighetsägare. Med hjälp av löpande omvärldsbevakning anpassas lokalerna efter svängningarna i efterfrågan när intressen och behov förändras.

Detta gör Mörbylånga kommun genom att:

- Ytor för utövande och konsumtion av kultur blir lika självklara, inom samhällsplaneringen, som infrastruktur för dagvatten eller grönområden.
- Bredda utbudet av lokaler specifikt anpassade för kulturella aktiviteter.
- En strategisk plan för tillgång till lokaler och andra ytor för kulturutövande arbetas fram och följs.
- Genomföra en inventering av icke-kommunala lokaler lämpade för kulturändamål samt undersöka möjligheten för att tillgängliggöra dessa.

4.2 Strategi 2: Föreningar

Mörbylånga bidrar till att föreningarnas förutsättningar stärks, genom samverkan, möjlighet till kunskapsinhämtning och nätverkande. Föreningarna är en viktig och uppskattad samarbetspart till Mörbylånga kommun när det gäller att skapa en attraktiv bostads- och besöksort. Mörbylånga kommun kommer fortsätta att värna om det täta samarbete som organisationen har med den ideella sektorn och genom stöttning bidra till det ideella engagemangets fortlevnad.

Detta gör Mörbylånga kommun genom att:

- Ha en tät dialog med föreningslivet, bland annat genom att flera gånger årligen bjuda in till Kulturforum.
- Prioritera utveckling av verksamhetsanpassade lokaler för kulturändamål, för att tillgodose föreningarnas behov.
- Säkerställa att alla kulturföreningar ska ha möjlighet att ta del av det kommunala stödsystemet, unga såväl som seniorer.
- Uppmuntra kulturföreningar att tillhandahålla barn- och ungdomsverksamhet, för att fler ska få tillgång till föreningslivet. Kommunen eftersträvar att det ska finnas kulturaktiviteter för såväl äldre som barn och unga, samt för personer med funktionsvariationer.
- I samarbete med fritidsutvecklare, fritidsgårdar, social omsorg och föreningsliv erbjuda mötesplatser för barn, unga och seniorer i kommunen. Detta innebär såväl en utökning av fysiska samlingslokaler som nya samarbetsprojekt kring aktiviteter på mötesplatserna.

4.3 Strategi 3: Kulturarv och kulturmiljöer

I Mörbylånga kommun finns unika kulturmiljöer som speglar Ölands långa historia. Kommunens kulturmiljöer rymmer allt från förhistoriska lämningar till industriella miljöer. Flera av dessa miljöer fungerar som besöksmål för besökare och bofasta. En stor del av kommunens yta ingår i Unescos världsarv Södra Ölands odlingslandskap.

Unesco är FN:s organisation för att skapa fred genom ökat samarbete mellan medlemsländerna inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/information. Arbetet med Södra Ölands odlingslandskap styrs bland annat av världsarvskonventionen, Sveriges nationella världsarvsstrategi och den regionala Utvecklings- och förvaltningsplanen.

4.4 Strategi 4: Stöd till kulturutövare

Mörbylånga kommun arbetar löpande för att underlätta för våra kulturaktörer på olika sätt. De ideella föreningarna är prioriterade, då deras modell som namnet antyder, inte bygger på att vara vinstdrivande. Kommunen genomför även vissa insatser med ett bredare anslag.

Detta gör Mörbylånga kommun genom att:

- Löpande arbeta med specifika stödlösningar till stiftelser med verksamhet inom kulturområdet.
- Fortsätta arbeta aktivt med kulturinkubatorn, Kreativa Öland, som initierades av Mörbylånga kommun 2017, och som numera inkluderar såväl Borgholms som Kalmar kommun.
- Tillgängliggöra utställningsytor.
- Möjliggöra nätverkande mellan kulturutövare.

4.5 Strategi 5: Verksamhetsövergripande samverkan inom Mörbylånga kommun.

I kommunens uppdrag ingår även att säkerställa att personal, barn, elever och omsorgstagare av olika slag får tillgång till kultur i sin bredaste definition.

Detta gör Mörbylånga kommun genom att:

- Säkerställa att det finns tillgång till fast och lös konst vid och/eller i samtliga lokaler där det förekommer kommunal verksamhet.
- Underlätta för elever på skolor, där den linjelagda busstrafiken är infrekvent, att tillgodogöra sig kultur.
- Organisera personal i programgrupper för att underlätta för skolpersonal och vårdpersonal att sammanställa ett lämpligt kulturellt innehåll för sina primära målgrupper (exempelvis barn, elever och brukare).
- Kulturskolan varje år bedriver kulturkollo på ett flertal platser i kommunen under första sommarlovsveckan., samtidigt som fritidsgårdarna inleder sin sommarverksamhet med såväl fasta som mobila aktiviteter.
- Biblioteken är en viktig arena för demokratin. Biblioteken främjar fri åsiktsbildning och fungerar också som en kulturell mötesplats. Det läsfrämjande uppdraget är övergripande.